

Model design of urban entrepreneurship development policies and processes in the social context Tehran City

Abbas Rezvani¹ | Reza Jalali² | Massoud Motalebi³ | Hojatollah Darvish Pour⁴

1. Ph.D. student of Public Policy, Central Tehran Branch-Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: Rezvaniabbas@yahoo.com

2. Assistant Professor, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: Dr-rezajalali@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

4. Assistant Professor, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Article Info

Article type:
Research Article

Article history :

Received 2 August 2023

Received in revised form 23
September 2023

Accepted 3 March 2024

Published online 13 March
2024

Keywords:

Model design of urban entrepreneurship, development policies, and processes in the social context Tehran City

ABSTRACT

Objective: The objective of this research was to identify the dimensions and components of policies and the process of urban entrepreneurship development in the social context of Tehran city in order to develop a comprehensive model of urban entrepreneurship and reduce social harms.

Methodology: The research employed a combination of qualitative and quantitative research methods, utilizing data-based theory. Snowball sampling was used to select 20 urban entrepreneurship experts and entrepreneurship experts for semi-structured interviews. The collected data were then analyzed in three stages: open coding, central coding, and selective coding. This analysis led to the identification of 6 main components and 50 sub-indices.

Findings: The findings of the study confirmed the development process of urban entrepreneurship in Tehran, consisting of the following main categories: social factors, politics and laws, urban economy, good urban governance, urban cultural factors, and urban physical factors. Additionally, the quantitative part of the research employed structural equation testing to validate the data.

Conclusion: The results of this research provide valuable insights for managers, experts, and researchers in understanding the dimensions and components of the policy model and the development of urban entrepreneurship in the social context of Tehran. The comprehensive model developed in this study can contribute to reducing social harms and promoting urban entrepreneurship in the city.

Cite this article: Rezvani, A., Jalali, R., Motalebi, M., & Darvish Pour, H. (2024). Model design of urban entrepreneurship development policies and processes in the social context Tehran City. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Research*, 2(4), 55-71.

© The Author(s).

Publisher: Scientific Association of Entrepreneurship & Innovation in IRAN.

طراحی الگو سیاست و فرایندهای توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران

عباس رضوانی^۱ | رضا جلالی^۲ | مسعود مطلبی^۳ | حجت الله درویش پور^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: Rezvaniabbas@yahoo.com
۲. استادیار علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: Dr-rezajalali@yahoo.com
۳. استادیار علوم سیاسی واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: almanmoradi67@gmail.com
۴. استادیار علوم سیاسی واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: m.karimi@bankmellat.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف اصلی این پژوهش شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های سیاست‌ها و فرایند توسعه کارآفرینی در شهر تهران به منظور تدوین یک الگوی جامع برای کارآفرینی شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی بود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۱۱	روش‌شناسی: ابتدا با استفاده از روش نمونه‌برداری گلوله برفی، ۲۰ نفر از خبرگان و صاحب نظران حوزه کارآفرینی شهری انتخاب شدند و مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با آنها انجام شد. سپس داده‌ها در سه مرحله شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی تحلیل شدند. در نهایت، ۶ مؤلفه اصلی به همراه ۵۰ زیرشاخص شناسایی شدند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۷/۱	یافته‌ها: یافته‌های تحقیق ارتباط معناداری را برای متغیر دارایی‌های موسسه مادر، پشتیبانی (اقدامات) پیش از تشکیل شرکت های زایشی، پشتیبانی (اقدامات) پس از تشکیل شرکت های زایشی نشان داده است ولی در مورد متغیر فرهنگ موسسه مادر بر موفقیت شرکت‌های زایشی ارتباط معناداری بدست نیامد.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳	نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که فرایند توسعه کارآفرینی شهری در شهر تهران شامل عوامل اجتماعی، سیاست و قوانین، اقتصاد شهری، حکمروایی خوب شهری، عوامل فرهنگی شهری و عوامل کالبدی شهری است. در بخش کمی نیز با استفاده از آزمون معادلات ساختاری، داده‌های پژوهش تأیید شدند.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۳	کلیدواژه‌ها: تجاری‌سازی، شرکت‌های زایشی، موسسات پژوهشی دولتی.

استناد: رضوانی، عباس، جلالی، رضا، مطلبی، مسعود، و درویش پور، حجت الله (۱۴۰۲). طراحی الگو سیاست و فرایندهای توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران. پژوهش های کارآفرینی و نوآوری، ۲(۴)، ۷۱-۵۵.

۱. مقدمه

شهر مجموعه‌ای مرکب و پیچیده از فضاها و پهنه‌هایی فیزیکی و اجتماعی است (اکرمی و همکاران ۲۰۲۳). که در طی زمان به تدریج شکل گرفته است (Martí, et al, 2019). در دهه های اخیر با گذار از توسعه کشاورزی و صنعتی، شهرها به عنوان عرصه استقرار خدمات، به موتور محرک اقتصاد کشورها و اصلی ترین جایگاه زیست و استقرار جوامع بشری تبدیل شده اند. چرخه دائمی انباشت سرمایه و تمرکز به خصوص در کلان شهرها و مناطق کلان شهری، به مانند جاذبه مغناطیسی، جمعیت و فعالیت را هرچه بیشتر به خود جذب کرده اند (مرکز پژوهش‌های مجلس اسلامی، ۱۳۹۹) و شهرها با بیشترین ساکنان جهان و مرکز رشد اقتصادی و نوآوری، در برابر بلایای طبیعی و مصنوعی آسیب پذیرتر هستند (Sharifi, 2020). از سوی دیگر، با رشد و افزایش جمعیت شهرهای جهان، اقتصاد جهانی نیز روز به روز به شهرها وابسته تر می شود و روند شهر نشینی در دهه های اخیر موجب شده، ۷۱ شهر بالای پنج میلیون جمعیت در جهان وجود داشته باشد (United- Nation, 2014).

همان گونه اشاره شد؛ مناطق شهری توانایی تنوع پذیری طیف وسیعی از تخصص ها را دارند؛ همچنین نیروی اصلی محرکه اقتصاد ملی و تولیدکننده بیش از ۸۰ درصد تولید ناخالص داخلی جهان هستند. در عصر حاضر صد شهر بزرگ جهان توان تولید ۳۵ درصد تولید ناخالص داخلی و ۲۰۰۰ شهر بزرگ جهان تولیدکننده ۷۵ درصد تولید ناخالص داخلی هستند. همچنین تحقیقات نشان می دهند در عصر حاضر، کارآفرینی و توسعه اقتصادی بیش از هر زمان دیگری دارای ارتباط و پیوستگی تنگاتنگ و قوی هستند (Toma, Grigore and Marines, 2014).

توسعه کارآفرینی شهری با زمینه سازی شرایط مساعد اقتصادی همچون اشتغال و خودکفایی مالی شهروندان دارای آثار مثبتی بر اجتماع و فرهنگ شهروندی نیز است و عدم ترویج آن به افزایش مشکلات اقتصادی و آسیب های اجتماعی همچون بیکاری، فقر و بزهکاری منجر می شود که دارای اثرات مخرب اجتماعی و فرهنگی در بین شهروندان است. از این رو نتایج مطالعه ای که از سوی (پورنصر خاکباز و همکاران، 2011) به مقایسه میزان و شدت آسیب های روانی بین مردان جوان شاغل و بیکار شهر تهران پرداخته است، بیانگر رابطه مستقیم بین بیکاری و آسیب های اجتماعی همچون قتل عمد، سرقت و خودکشی است. همچنین (عباسی نژاد، رضوانی و صادقی، ۱۳۹۱) در نتایج تحقیقاتشان نشان دادند؛ آثار تخریبی پدیده بیکاری بسیار زیان بارتر از تورم است.

شهر تهران به عنوان بزرگترین کلان شهر ایران، دومین کلانشهر بزرگ خاورمیانه پس از قاهره و یکی از پر جمعیتترین کلان شهرهای جهان است. شهر تهران با جمعیتی بیشتر از ۸ میلیون نفر (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) هنوز نتوانسته است در بهبود نرخ اشتغال، به عنوان یکی از شاخص های اندازه گیری کارآفرینی، خوب عمل کند. از این رو، نقاط شهری تهران با وجود نرخ بیکاری ۱۳/۸ درصدی در رتبه پانزدهم نرخ اشتغال قرار دارد در حالی که نقاط روستایی همین استان با نرخ بیکاری ۴/۸ درصدی رتبه ششم نرخ اشتغال را در سطح ملی به خود اختصاص داده است (بابایی هزه خانی و همکاران، ۱۳۹۷). از سوی دیگر، کلان شهر تهران به عنوان پایتخت ایران که دارای اهمیت ملی - منطقه ای است برای رسیدن به رشد و توسعه پایدار، بایستی پیش از پیش به سوی ایجاد زمینه های مناسب کارآفرینی حرکت کند. آمارها بیانگر وجود فرصت های بی شمار کارآفرینی است که نادیده گرفته می شوند. ۴۵ درصد از شرکت های بزرگ کشور در تهران قرار دارند در حالی که این شهر فقط ۱۲ درصد نیروی کار کشور را در خود جای داده است، که از این میان ۲۱ درصد متخصصان، ۲۳ درصد تکنسین ها، ۱۷ درصد فروشندگان و کارکنان خدماتی را شامل می شود و بقیه افراد در حوزه های اداری و کارمندی و نهادهای بوروکراتیک مشغول به کار بوده که فاقد روحیه کارآفرینی هستند (یدالهی فارسی و همکاران، ۱۳۹۸).

همان گونه اشاره شد؛ با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی که امروزه کشور ما بویژه کلان شهر تهران با آن مواجه شده، ضروری است راهکارهای جدید جهت رفع معضل بیکاری به ویژه در قشر جوان جامعه اندیشه شود. این امر میسر نمی گردد مگر در سایه خلاقیت و نوآوری و توجه به مقوله کارآفرینی. زیرا کارآفرینی موتور محرک توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال می باشد. از این رو، در این مقاله سعی بر آن شده تا با شناسایی عوامل و شاخص های مؤثر بر سیاست ها و فرایند توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران بپردازد و با شناسایی این عوامل بستر و زمینه های ظهور و توسعه هدفمند کارآفرینی شهری را فراهم کنند.

کارآفرینی به عنوان پدیده‌ای نوظهور، به تازگی در محافل علمی ایران مطرح شده است. احیای تحقیقات و عملیات کارآفرینی در دنیا به دهه ۱۹۸۰ میلادی بازمی‌گردد؛ که آن را «انقلاب کارآفرینانه» نام‌گذاری کرده‌اند. جان تامپسون معتقد است؛ رفتار کارآفرینانه نیازی فراگیر و ضروری برای تمامی سازمان‌ها (دولتی، خصوصی، داوطلبانه و غیره) با هر اندازه (بزرگ، متوسط و کوچک) است (تامپسون، ۱۹۹۹، ص ۲۸۱). واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی "Entrepreneurs" به معنای «متعهد شدن» نشأت گرفته است. کارآفرینی اولین بار مورد توجه اقتصاددانان قرار گرفت و تمامی مکاتب اقتصادی از قرن ۱۶ میلادی تا کنون به نحوی کارآفرینی را در نظریه های اقتصادی خویش تشریح نموده اند. کارآفرینی از مباحثی است که در تمامی ابعاد توسعه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی از حدود ۲۰ سال پیش عملاً در دنیای تجارت و کسب و کار مطرح شده است. ژوزف شومپیتر (۱۹۳۴) فرآیند کارآفرینی را «تخریب خلاق» می‌نامد، به عبارت دیگر ویژگی تعیین کننده در کارآفرینی همانا انجام کارهای جدید و یا ابداع روشهای نوین در امور جاری است. روش نوین همان «تخریب خلاق» می‌باشد. از نظر وی نوآوری در هر یک از زمینه های ذیل کارآفرینی محسوب می‌شود: ارائه کالای جدید؛ ارائه روش جدید در فرآیند تولید؛ گشایش بازاری جدید؛ یافتن منابع جدید؛ ایجاد هر گونه تشکیلات جدید در صنعت. تئوری های جامعه شناسی کارآفرینی به بررسی این موضوع می‌پردازند که چگونه محیط بر کارآفرینی تاثیر گذار است (هرلی، ۱۹۹۹). طبق نظر جفری تیمونز آنچه در محیط مطلوب کارآفرینانه مورد نیاز است، محیطی می‌باشد که ویژگیهای اجتماعی سیاسی و آموزشی را با هم ترکیب نماید. همچنین ایشان بر این باورند که فرهنگ در توسعه کارآفرینی از جایگاه والایی برخوردار است، زیرا فرهنگ تعیین کننده نگرش‌های افراد در جهت آغاز فعالیت‌های کارآفرینی است (الیسیون و مریسین، ۲۰۰۰).

از سوی دیگر، برای ایجاد یک فعالیت موفق ضروری است تا محیط کارآفرینانه در صنعت خویش را شناسایی کنیم. انبوهی از مسیرهای کارآفرینانه وجود دارد تعدادی از محققان مسیرهای زیر را شناسایی کرده اند: ۱- توسعه کسب‌وکارهای خانگی، ۲- حرکت در جهت ارائه خدمات اطلاعاتی، ۳- افزایش برون سپاری، ۴- ایجاد اتحادهای استراتژیک جدید، ۵- حرکت به سوی جهانی شدن، ۶- عدم استخدام های جدید در راستای توسعه کارآفرینی، ۷- بازسازی کسب‌وکارهای آغاز شده، ۸- افزایش کسب‌وکارهای با مالکیت زنان و اقلیت ها، ۹- توسعه کسب‌وکارهای با اهداف غیر انتفاعی و توسعه کارآفرینی شهری و اجتماعی (شعبانپور و کیاکجوری، ۲۰۲۳).

۲. مبانی نظری و پیشینه تحقیق

ارسطو منطق زیر بنایی ساخت و اداره شهرها را تأمین امنیت و خوشبختی ساکنانش دانسته است (Hiraskar, 1989). افلاطون نیز شهر را مکانی می‌داند که انسانها برای نیل به عاقبتی شرافت مندانه به طور مشترک در آن زندگی می‌کنند. این در حالی است که تحقیقات در عصر حاضر نیز نشان می‌دهند، تجدید و احیای جوامع شهری بدون توسعه کسب و کارها امکان پذیر نیست و کارآفرینی و توسعه اقتصادی بیش از هر زمان دیگری دارای ارتباط و پیوستگی تنگاتنگ و قوی هستند (جمالی و همکاران، ۲۰۱۸ و شهامت نژاد، ضیاء، اشرفی و آما، ۱۳۹۹). بنابراین امروزه کارآفرینی با موضوعاتی نظیر ایده ها، محصولات و خدمات جدید با ترکیب منابع جدید، که به ایجاد کسب و کار نوآورانه، سودآوری، ارضای نیازهای مشتری و اشتغال-زایی منجر می‌شود، مرتبط است و کارآفرین به فردی نوآور و توسعه دهنده اطلاق می‌شود که فرصت های موجود در بازار را کشف و از آنها بهره برداری می‌نماید (پورداریانی، ۱۳۹۱). در این میان، کارآفرینی شهری به آن دسته از فعالیت های کارآفرینانه اطلاق می‌شود که در حوزه جغرافیایی شهر انجام شده و در راستای بهبود سطح زندگی، تأمین خدمات مورد نیاز، درآمدزایی، ایجاد اشتغال و غیره برای یک یا تعدادی از شهروندان انجام می‌گیرد. از جمله مصادیق کارآفرینی شهری می‌توان به کارآفرینی در کسب و کارهای خانگی و کارآفرینی در کسب و کارهای کوچک و برخی از انواع کارآفرینی اجتماعی در محدوده شهرها، اشاره کرد (بابایی هزه‌جان، پیرانژاد، خداپناه و صادقی، ۱۳۹۷). کارآفرینی شهری: شاخه‌ای از کارآفرینی است که در بستر شهری صورت می‌گیرد. اهداف کارآفرینی شهری: حل معضلات شهری و توسعه شهری را هدف خود می‌داند. حل معضلات نظیر بهداشت و درمان، حمل و نقل عمومی شهری، توزیع مناسب اقلام مصرفی در سطح شهر و ... از اهداف این نوع کارآفرینی

است. همچنین توسعه فرهنگی، توریستی و ورزشی شهر و حل مشکلاتی که در جنب آن پیش می‌آید. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت، کارآفرینی شهری به‌عنوان مقوله‌ای متفاوت از دیگر اشکال کارآفرینی، به‌طور نسبی در ارتقای ارزش‌های اجتماعی و توسعه در مقابل کسب ارزش اقتصادی ارجحیت بیشتری را کسب می‌کند. اقبال مقدم و همکاران معتقدند؛ کارآفرینی شهری به‌عنوان یک رویکرد اساسی برای توسعه مشارکت بخش خصوصی، تعاونیها و نهادهای مردمی، به ویژه سازمانهای غیردولتی، به شمار رفته و پایه‌ای برای تقویت بخش خصوصی و تامین زیرساخت‌های لازم برای این بخش محسوب می‌شود. با استفاده از کارآفرینی شهری، می‌توان بسیاری از اموری را که اکنون به دست شهرداریها و نهادهای متولی امور شهری انجام می‌شود، به شهروندان و بخش خصوصی سپرد. این امر علاوه بر کاهش بار کاری شهرداریها و ایجاد فرصتهای بیشتر در امر خدمت‌رسانی به مردم، فرصت‌های شغلی نوینی نیز در سطح جامعه پدید می‌آورد و موجب مشارکت جدی بخشی از شهروندان در کار آفرینی و توسعه اقتصاد شهری می‌شود (اقبال مقدم و همکاران، ۱۴۰۲).

به زعم دیوید هاروی، ترسیم شهر کارآفرین سه عامل اصلی را دربرمی‌گیرد؛ اول آنکه به نقش سیاست‌های دولت محلی در توسعه اقتصادی توجه شده است؛ به گونه‌ای که فهم تفاوت‌های فضایی و جغرافیایی در هنگام تدوین سیاست‌های توسعه کارآفرینی شهری به احتمال زیاد تأثیر قابل توجهی در خلق کسب و کارهای جدید و تقویت کسب و کارهای موجود شهری ایفا می‌کند (Dingel and Davis, 2019) دوم آنکه؛ آنچه بر ورود بازیگران خصوصی و راههای جدید در سازماندهی اداره عمومی تأکید شده است. متمایل به توسعه شهر کارآفرین دارد. و سوم آنکه؛ سیاستگذاران نیز در مقیاس محلی و ایالتی، کارآفرینی را کلید ساخت و حفظ رشد اقتصادی دانسته و به مرور زمان اقتصاد محلی، منطقهای و ایالتی بر کارآفرینی متمرکز شده است (Dingel and Davis, 2019).

هرچند یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها و مباحثی که همواره از سوی دولت‌ها مطرح‌شده است، تلاشی برای ایجاد میلیون‌ها فرصت شغلی جدید و مهار نرخ بیکاری بوده است و عملکرد دولت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در این بخش بر کسی پوشیده نیست؛ اما آن‌گونه که طرح‌های دولت بر روی کاغذ مشکل بیکاری جوان را در کشور حل کرده است، در عمل محقق نشده و کشورمان همچنان با بیکاری گسترده مواجه است. در این‌گذار با توجه به تأکیدات صورت گرفته در سند برنامه‌های پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ ه.ش و سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی کشور، بخش کارآفرینی شهری جایگاه ویژه‌ای یافته است که در خود قابلیت ایجاد مشاغل جدید را دارا است، ولی مسئله این است که صرف تأکید بر روی کارآفرینی شهری شغل ایجاد نمی‌شود و بایستی سیاست‌ها و راهکارهایی به منظور تشویق افراد برای سرمایه‌گذاری و مشارکت در نظر گرفته شود تا توسعه و اشتغال‌زایی کارآفرینی در چارچوب برنامه‌های توسعه ملی قرار گیرد (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۲). بنابراین مسئله اصلی نبود چشم‌انداز روشنی از برنامه اقدامات در زمینه اشتغال‌زایی در کارآفرینی شهری و اجتماعی نیست. در حال حاضر کلان‌شهر تهران از یک‌طرف از زمینه‌های توانایی بخش برای تغییر مؤلفه‌های نامطلوب خود برخوردار است و از طرف دیگر با تراکم آسیب‌های اجتماعی در شهر تهران روبرو است. مقیمی (۱۳۸۳) معتقدند؛ مهم‌ترین هدف کارآفرینی شهری و اجتماعی پرداختن به یک انگیزه اجتماعی است (مانند بهبود انسجام اجتماعی، مبارزه با فقر، دفاع از حقوق بشر یا ارتقای خدمات بهداشتی و درمانی). تیجسن و ورنویجی (۲۰۰۷)، به نقل از مقیمی معتقدند؛ فعالیت‌های کارآفرینانه شهری به اقداماتی گفته می‌شود که ضمن برخورداری از ویژگی‌های عمومی کارآفرینی یعنی داشتن ماهیت نوآورانه، خلاقانه و کسب‌وکارانه، جهت‌گیری اصلی آن‌ها بجای سود فردی با گروهی به‌سوی اهداف اجتماعی نظیر هماوایی و همبستگی جمعی، مقابله با محرومیت، یاس و درماندگی است (مقیمی، ۱۳۸۳). لذا با توجه به آنچه اشاره شد می‌توان نتیجه گرفت که توجه به توسعه کارآفرینی شهری و طرح‌های کارآفرینی در منطقه شهری شهر تهران می‌تواند تا حدودی در کاهش آسیب‌های اجتماعی منطقه و به‌تبع آن جامعه شهری تهران کمک نماید. به‌رغم اهمیت فوق‌العاده مسائل مطرح شده باید گفت تا کنون پژوهشی هم وزن اهمیت موضوع پژوهش حاضر انجام نشده و این‌خلاء تحقیقاتی، حوزه عملیاتی را نیز تحت تأثیر قرار داده و باعث عدم اجرای برنامه‌های هدفمند شده است. از سوی دیگر، تاکنون تحقیق برجسته‌ای در راستای تحقق

حکمرانی کارآفرینانه شهری در بستر شهر تهران انجام نشده است. با توجه به مطالب گفته شده، هدف اصلی از این تحقیق، تبیین سیاست و فرایند توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران و نقش آن در کاهش آسیب های اجتماعی است. از همین رو، محقق با روش کیفی و کمی سیاست ها توسعه فرایند کارآفرینانه شهری در بستر اجتماعی شهر تهران را شناسایی و معرفی می کند تا سیاست های مدیریت شهری در این راستا اخذ شده و توسعه پایدار شهری را با ترویج خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی شهری در کاهش آسیب های اجتماعی هموار کند. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع، تحقیق حاضر به شناسایی و تبیین سیاست ها و فرایند توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران، پرداخته است.

سوال های پژوهش:

- ۱- ابعاد و مؤلفه های سیاست توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران، در راستای کاهش آسیب های اجتماعی شهر تهران کدامند؟
- ۲- رابطه بین ابعاد و مؤلفه های سیاست توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران، در راستای کاهش آسیب های اجتماعی شهر تهران چگونه است؟
- ۳- آیا مدل ابعاد و مؤلفه های سیاست توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران، در راستای کاهش آسیب های اجتماعی شهر تهران از برآزش مناسب برخوردار است؟

۳. روش شناسی

این پژوهش جزء طرح های کیفی و کمی (آمیخته) از نوع مطالعه موردی^۱ بوده و مشارکت کنندگان در این پژوهش کارآفرینان موفق در قلمرو توسعه کارآفرینی شهری در بستر شهر تهران، متخصصان و صاحب نظران توسعه کارآفرینی بوده بدین صورت که ۱۲ مصاحبه با افراد شایسته کارآفرین شهری و ۸ مصاحبه با متخصصان حوزه کارآفرینی و آموزش انجام شد. انتخاب مشارکت کنندگان با استفاده از رویکرد هدفمند و با استفاده از روش گلوله برفی و استفاده از اشباع نظری داده ها^۲ برای تعیین تعداد مشارکت کنندگان انجام شد. در واقع انتخاب متخصصان و استادان بر اساس میزان تجارب آنها در زمینه موضوع پژوهش که به نوعی با موضوع پژوهش آشنا بوده و در این زمینه تجارب ارزشمندی داشتند صورت گرفت. در این پژوهش، داده ها از طریق مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته جمع آوری شد تا کارآفرینان و متخصصان درگیر در پژوهش بتوانند، تجربیات ذهنی خود را ارائه دهند. برای انتخاب مشارکت کنندگان از رویکرد هدفمند، تکنیک گلوله برفی^۳ و روش ملاکی با در نظر گرفتن اشباع نظری داده ها^۴ استفاده شد. بدین صورت که در ابتدا با یکی از کارآفرینان شهری موفق در امر کارآفرینی شهری شهر تهران مصاحبه شد و از وی خواسته شد تا سایر همکاران خود را معرفی نمایند. ملاک انتخاب، تمایل به شرکت در پژوهش و داشتن تخصص و تجربه بود. ابزار گردآوری داده های پژوهش، مصاحبه نیمه ساختارمند^۵ بود که پس از طراحی سئوالات مصاحبه، فرایند مصاحبه انجام گردید.

ملاحظات اخلاقی، با ارائه توضیحات لازم در مورد اهمیت و هدف های پژوهش، عدم اجبار در پاسخ، عدم دریافت مشخصات آنان، محرمانگی و عدم افشای نظرات، اطمینان از حذف فایل های صوتی پس از یادداشت، استفاده از نتایج نظرات صرفاً جهت ارتقاء و بهبود کیفیت آموزش و اطلاع نتایج پژوهش به متخصصان رعایت گردید. برای اطمینان از صحت تفسیر و برداشت پژوهش گران از اظهارات هر شرکت کننده، در صورت نیاز، با ایشان تماس گرفته و صحت تفسیرها با نظر وی بررسی و در صورت نیاز تغییرات لازم انجام شد. در نهایت پس از ۲۰ مصاحبه، اطلاعات اشباع گردید.

¹ -Case study

²-Theoretical Saturation of data

³ snowball sampling

⁴ theoretical saturation

⁵ semi structural interview questionnaire

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون ۱ صورت پذیرفت. مضامین شناسایی شده مجدداً در جلسه بحث گروهی متمرکز ۲ و مورد بررسی قرار گرفتند تا در نهایت روی مقولات استخراج شده توافق ۳ حاصل گردید. با استفاده از روش تحلیل مضمون و تشکیل شبکه مضامین بعد از احصای مضامین پایه ۴، سازمان دهنده ۵ و فراگیر ۶ مربوط به چارچوب الگوی توسعه کارآفرینی شهری در بستر شهر تهران، چارچوب اولیه تدوین شد. در واقع بعد از انجام مصاحبه‌ها کدهای پایه استخراج گردید. برای این کار ابتدا مصاحبه‌ها برای پردازش آسان‌تر مکتوب شد (رسواری، نیکاندر، هیواری ۷، ۲۰۱۰). بعد از جمع‌آوری مصاحبه‌ها، گام بعدی در مرحله تحلیل، آشنایی با کدهای پایه و سازمان‌دهنده و فراگیر است.

در این پژوهش جهت تحلیل مضمون از روش براون و کلارک (۲۰۰۶) و آتراید - استیرلینگ (۲۰۰۱)، که فرایند گام به گام و جامعی جهت تحلیل مضمون عرضه کرده‌اند، استفاده شده است. برای این منظور ابتدا کدهای اولیه استخراج گردید و از ترکیب و تلفیق این کدها مضامین پایه حاصل شد. سپس مضامین پایه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و بر اساس اصل تشابه و تفاوت دسته‌بندی شدند و مضامین سازمان‌دهنده به دست آمد و همه این مضامین سازمان‌دهنده نیز زیر مجموعه مضمونی کلی‌تر به نام مضمون فراگیر قرار گرفتند. داده‌های به دست آمده با استفاده از تحلیل مضمون و تشکیل شبکه مضامین مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. با بکارگیری نرم افزار Nvivo نسخه ۱۰ که نرم افزاری برای تحلیل داده‌های کیفی است، نرم افزار Nvivo ابزارهای قدرتمندی را جهت تحلیل داده‌ها و بررسی روابط میان مضامین در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد (ریچارد، ۲۰۰۸).

اعتبار داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های تأییدپذیری^۹ از طریق خودبازبینی پژوهش‌گران و اعتمادپذیری^{۱۰} با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران^{۱۱} تعیین شد. علاوه بر پژوهش‌گران، متن پرسشنامه مصاحبه در اختیار متخصص دیگری قرار داده شد. پس از استخراج دوباره مقولات فرعی از پاسخ‌های ارائه شده و مقایسه با مقولات استخراج‌شده توسط پژوهش‌گران، هم‌سویی نگرش پژوهش‌گران و متخصص موضوعی ایجاد شد. در بخش کمی تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از خروجی نرم افزار Smart Pls، برازش ساختاری و برازش کلی مدل انجام شد.

۴. یافته‌ها

برای پاسخ به سؤال‌های پژوهش: ابتدا پیشینه نظری و تجربی تحقیقات انجام شده در خارج و داخل کشور مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و از این طریق برخی از مؤلفه‌های سیاست توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران شناسایی شدند. پس از بررسی همه جانبه مبانی نظری و تجربی، از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته برای گردآوری داده‌های بخش کیفی تحقیق استفاده گردید. برای این منظور پس از شناسایی صاحب‌نظران و آگاهی دهندگان کلیدی کارآفرینی شهری، گردآوری و تحلیل داده‌های کیفی انجام شد. در نتیجه ابعاد و مؤلفه‌های کارآفرینی شهری در شش بعد کلی با عنوان‌های عوامل اجتماعی، سیاسی و قوانین، اقتصادی شهری، حکمروایی خوب شهری، عوامل فرهنگی شهری و عوامل کالبدی شهری به شرح جدول زیر از درون این متون مصاحبه‌ها استخراج شدند.

¹ thematic analysis

² focus group discussion

³ consensus

4- Basic

⁵- Organizing

⁶- Global

7- Hyvärinen, Nikander & Ruusuvaori

⁸- Richards

⁹ credibility

¹⁰ dependability

¹¹ investigator triangulation

جدول (۱) شناسایی کدهای اولیه، فراوانی و کدگذاری محوری

ردیف	منبع کدهای اولیه	مقوله های عمده	فراوانی	مقولات محوری
۱	P20 P1 P3 P2 P6 P8 P10 P12 P16	توسعه کمی و کیفی سیستم آموزش کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران	6	عوامل اجتماعی (۵۱)
	P1 P2 P3 P7 P8 P11 P17 P13 P16	برگزاری دوره های آگاهی بخشی و توانمندسازی شهروندان در زمینه کارآفرینی شهری	4	
	P11 P7 P6 P1 P1 P5 P16 P15	توسعه آموزش های ضمن خدمت کارآفرینی مسئولان شهری	7	
	P1 P6 P9 P8 P7 P5 P13 P18	توسعه شبکه های اجتماعی مجازی همچنین توسعه فناوری های نوین آموزشی	3	
	P1 P2 P13 P3 P4 P6 P9 P10 P11 P12 P19 P14	کاربردی و عملی سازی سیستم آموزشی	2	
	P1 P5 P13 P10 P15 P12 P16	ایجاد فضاهای خلاقانه آموزش	4	
	P17 P3 P1 P5 P7 P9 P7 P14 P11 P16	بازدید دانش آموزان از کسب و کار	5	
	P1 P2 P13 P4 P18 P5 P9 P20	افزایش فعالیت های گروهی	2	
	P1 P2 P3 P7 P8 P11 P14 P13 P16	افزایش راه های ارتباطی مردم با کارآفرینان	4	
	P11 P8 P6 P7 P1 P19 P20 P15	افزایش امنیت عمومی	2	
	P1 P6 P9 P8 P7 P5 P13 P19	افزایش نظارت عمومی در جامعه	3	
	P1 P2 P20 P3 P4 P6 P9 P10 P11 P12 P13 P14	توانمند سازی اقشار آسیب پذیر	4	
	P1 P5 P13 P10 P15 P12 P19 P16	کاهش وابستگی فرزندان به خانواده	5	
۲	P1 P2 P5 P6 P7 P8 P10 P11 P14 P15	برقراری بیمه به کارآفرینان (بازنگری در قوانین و آیین نامه ها مربوط)	5	عوامل سیاسی (۲۰)
	P1 P2 P13 P3 P4 P6 P9 P10 P11 P12 P13 P19 P14	تکریم و تشویق و قدردانی از کارفرینان	4	
	P1 P5 P13 P10 P15 P12 P18 P16	تسریع و تسهیل فرایند اعطای مجوز کسب و کار	۷	
	P17 P3 P1 P5 P7 P9 P7 P14 P11 P16	اختصاص فضا و مکان به کارآفرینان	4	
۳	P2 P3 P14 P18 P19 P1 P6 P12	عوامل سیاسی حاکم بر جامعه	۳	عوامل حکمرانی (۴۹)
	P1 P2 P3 P5 P6 P7 P10 P11 P12 P16	کوچک سازی نهادهای اداری محلی	5	
	P1 P2 P4 P8 P9 P11	افزایش پاسخگویی و انتقاد پذیری سازمان ها	4	
	P1 P4 P6 P5 P9 P14	کاهش بروکراسی	6	
	P1 P2 P3 P7 P8 P11 P14 P13 P16	افزایش نظارت در راستای مبارزه با فساد و رانت	5	
	P11 P7 P6 P1 P1 P5 P13 P15	شفاف سازی اطلاعات ادارات و سازمان ها	6	
	P1 P6 P9 P8 P7 P5 P13	توسعه تخصص گرایی در اداره امور شهری	4	
۴	P1 P2 P3 P3 P4 P6 P9 P10 P11 P12 P13 P14	افزایش هماهنگی بین سازمانی و تخصیص بهینه بودجه	۱۶	عوامل اقتصادی (۷۵)
	P2 P6 P7 P8 P15 P11 P16 P16	حمایت از صنایع خلاق	۸	
	P2 P7 P8 P16	توسعه شرکت های دانش بنیان	۴	
	P1 P2 P3 P7 P8 P11 P14 P13 P16	کمک به بهره وری واحد های تولیدی و خدماتی	6	

	6	تقویت نقش و برند شهری	P11 P7 P6 P11 P1 P5 P20 P15	
	5	افزایش رقابت بین شهری	P1 P6 P9 P8 P7 P5 P13	
	3	ایجاد و توسعه بازار های محلی	P1 P2 P3 P3 P4 P6 P9 P10 P11 P12 P13 P14	
	4	برگزاری مسابقات کارآفرینی شهری و بهره برداری از ایده ها	P1 P5 P13 P10 P15 P12 P16	
	6	عرضه تولیدات کارآفرینان توسط سازمان ها	P1 P2 P3 P7 P8 P11 P14 P13 P16	
	5	توسعه صنعت گردشگری	P11 P7 P6 P1 P1 P5 P5 P15	
	5	حذف کسب و کارهای کاذب و سوداگرانه	P1 P6 P9 P8 P7 P5 P13	
	6	تعریف مشاغل نوین و بازتعریف مشاغل موجود شهری (استارت آپ)	P1 P2 P3 P3 P4 P6 P9 P10 P11 P12 P13 P14	
	3	حمایت از کارگاه های تولیدی	P1 P5 P13 P10 P15 P12 P16	
	۸	افزایش ثبات اقتصادی بازار	P2 P17 P5 P15 P8 P9 P14 P16	
	6	حذف واردات بی رویه کالاهای خارجی	P2 P3 P8 P7 P6 P16	
عوامل فرهنگی (۲۵)	۴	آموزش و آگاهی بخشی کاهش روحیه قناعت پیشگی	P1 P3 P5 P18 P19 P12 P6 P12	۵
	5	آموزش کاهش فرهنگ محافظه کاری در بین شهروندان	P2 P3 P14 P18 P19 P1 P6 P12	
	۷	تقویت باورها و ارزش ها و اعتقادات مذهبی	P2 P3 P4 P7 P8 P9 P11	
	۴	کاهش تعصبات فرهنگی - اجتماعی	P2 P6 P8 P10	
	9	تقویت حس تعلق به محلات	P2 P14 P15	
کالبدی (۳۱)	۳	برگزاری تورهای کارآفرینی	P3 P13 P14	۶
	۶	ادغام کاربری های اراضی در چارچوب بازتعریف مفهوم کارآفرینی	P2 P3 P6 P7 P11 P16	
	3	طراحی خلاقانه المان ها و فضاهاى شهری	P1 P3 P14 P18 P19 P1 P6 P12	
	5	احداث واحدهای صنعتی در اطراف شهر	P12 P3 P14 P18 P19 P1 P6 P20	
	7	بازآفرینی بافت های فرسوده شهری	P2 P3 P14 P18 P19 P11 P6 P12	
	۷	توسعه و طراحی مکان های عمومی و زیرساخت های کالبدی	P2 P3 P14 P18 P19 P1 P6 P12	
۶	۲۳۹	۵۰	-	مجموع

یافته‌های جدول (۱) نشان دادند، در ۱۳ سند بر عوامل اجتماعی شهری، در ۴ سند بر سیاسی، در ۱۴ سند بر عوامل اقتصادی شهری، در ۷ سند بر حکمروایی خوب شهری، ۸ سند بر عوامل فرهنگی و ۶ سند بر عوامل کالبدی شهری تأکید شده است. تحلیل داده‌ها با روش کدگذاری و رسم شبکه مضامین انجام گردیده و برای تحلیل داده‌ها سه گام اصلی شامل: کدگذاری اولیه (استخراج شواهد)، کدگذاری ثانویه (شناسایی مضامین فرعی)، شناسایی مضامین اصلی (تلفیق و پیوند بین مضامین فرعی) برداشته شده است؛ بنابراین با توجه به تحلیل‌های انجام شده و نتایج کدگذاری محتوای مصاحبه‌ها در مجموع ۶ کد محوری؛ ۵۰ مضمون فراگیر به عنوان عناصر اصلی سیاست توسعه فرایند کارآفرینی شهری در بستر شهر تهران شناسایی گردید (جدول ۱).

جدول ۲، ابعاد و مولفه های سیاست توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران

ابعاد	شاخص ها	ابعاد	شاخص ها		
اجتماعی شهری	توسعه کیفی سیستم آموزشی	اقتصادی	برگزاری دوره های توانمند سازی شهروندان		
	توسعه آموزش های ضمن خدمت		برگزاری مسابقات کارآفرینی و بهره برداری از ایده ها		
	کاربردی و عملی سازی سیستم آموزشی		عرضه تولیدات کارآفرینان توسط سازمان ها		
	ایجاد فضاهای خلاقانه آموزش		توسعه صنعت گردشگری		
	بازدید دانش آموزان از کسب و کار		حذف کسب و کارهای کاذب و سوداگرانه		
	افزایش فعالیت های گروهی		تعریف مشاغل نوین و بازتعریف مشاغل موجود شهری (استارت آپ)		
سیاسی	توسعه شبکه های اجتماعی مجازی	حکمرایی	حمایت از کارگاه های تولیدی		
	افزایش راه های ارتباطی مردم با کارآفرینان		کوچک سازی نهادهای اداری محلی		
	افزایش امنیت عمومی		افزایش پاسخگویی و انتقاد پذیری سازمان ها		
	افزایش نظارت عمومی در جامعه		کاهش بروکراسی		
	توانمند سازی اقشار آسیب پذیر		افزایش نظارت در راستای مبارزه با فساد و رانت		
	کاهش وابستگی فرزندان به خانواده		شفاف سازی اطلاعات ادارات و سازمان ها		
	اقتصادی		تسریع و تسهیل فرایند اعطای مجوز کسب و کار	فرهنگی	توسعه تخصص گرایی در اداره امور شهری
			تکریم و تشویق و قدردانی از کارآفرینان		افزایش هماهنگی بین سازمانی
			اختصاص فضا و مکان به کارآفرینان		کاهش روحیه قناعت پیشگی
			برقراری بیمه به کارآفرینان		کاهش فرهنگ محافظه کاری در بین شهروندان
کالبدی	حمایت از صنایع خلاق	کالبدی	تقویت باورها و ارزش ها و اعتقادات مذهبی		
	توسعه شرکت های دانش بنیان		کاهش تعصبات فرهنگی - اجتماعی		
	بهره وری واحد های تولیدی و خدماتی		تقویت حس تعلق به محلات		
	تقویت نقش و برند شهری		برگزاری تورهای کارآفرینی		
	افزایش رقابت بین شهری		ادغام کاربری های اراضی در چارچوب بازتعریف مفهوم کارآفرینی		
	ایجاد و توسعه بازار های محلی		طراحی خلاقانه امان ها و فضاهای شهری		
	افزایش ثبات اقتصادی بازار		احداث واحدهای صنعتی در اطراف شهر		
	حذف واردات بی رویه کالاهای خارجی		بازآفرینی بافت های فرسوده شهری		
			توسعه و طراحی مکان های عمومی		
			توسعه زیرساخت های کالبدی شهری		

با توجه به نتایج بخش کیفی، رابطه متغیرهای بررسی شده در هر یک از سؤال های پژوهش بر اساس ساختاری علی با تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS آزمون شده است. مدل کلی پژوهش در شکل ۱ نمایش داده شده است. در این مدل که خروجی نرم افزار Smart PLS است، خلاصه نتایج مربوط به بار عاملی استاندارد متغیرها ارائه شده است. همچنین آماره t و مقدار بوت استرایپینگ برای سنجش معناداری روابط نیز در شکل ۱ آمده است. در این بخش از تحقیق جهت بررسی سطح معنی داری مؤلفه های کارآفرینی شهری نیز بر کاهش آسیب های شهر تهران از دو مدل سازنده و انعکاسی (برگشتی) در محیط نرم افزار smart pls استفاده شده است. لازم به توضیح است که در مدل انعکاسی متغیر پنهان بر متغیرهای آشکار تاثیر می گذارد و جهت فلش ها از متغیرهای پنهان به طرف متغیر آشکار است، در حالی که در مدل سازنده متغیرهای آشکار بر متغیر پنهان اثرگذار هستند و جهت فلش از متغیر آشکار به طرف متغیر پنهان کشیده شده اند.

در بررسی روایی و پایایی مدل های سازنده و انعکاسی لازم به توضیح است که در مدل های انعکاسی بارهای عاملی، سطح معنی داری، روایی ترکیبی جهت ارزیابی مهم هستند، در حالی که در مدل سازنده به این موارد توجه نمی شود و کم اهمیت می باشند، در حالی که سطح معنی داری در مدل سازنده توجه زیادتری می شود.

روایی و پایایی مدل انعکاسی تحقیق

در روش معادلات ساختاری قبل از تحلیل تاثیرگذاری شاخص‌ها، اعتبار سازه‌ها و پایایی و روایی بررسی می‌شود، که شامل اعتبار هر یک از گویه‌ها، پایایی (ترکیبی)، آلفای کرونباخ است. در مورد اعتبار هر یک از گویه، مقدار بار عاملی باید بیشتر از ۰.۴۰ باشد تا تایید کننده قابل قبول بودن پایایی گویه‌ها باشد (شیخ‌الاسلام و قاسمی درآباد، ۱۳۹۷). همانطوری که در جدول زیر مشاهده می‌گردد تمام بارهای عاملی پژوهش دارای بارعاملی بالاتر از ۰.۴ بوده و بالاتر از حداقل قابل قبول است و این بدان معنی است که نشانگرهای مدل برای اندازه‌گیری خود به طور مناسب انتخاب شده‌اند و مورد تایید هستند. همچنین برای بررسی پایایی ترکیب از شاخص پایایی ترکیب استفاده می‌شود که مقدار قابل قبول برای آن ۰.۷ و بیشتر می‌باشد، که بدان معنی است که بین پاسخ-دهندگان مختلف مورد مطالعه، برداشت یکسانی از سوالات وجود داشته است، که در پژوهش حاضر همه مقدار بیشتر از مقدار تعیین شده بوده‌اند. همچنین متوسط شاخص واریانس استخراج شده (AVE) به منزله شاخص روایی همگرا ارائه گردیده است. درویش زاده، ۱۳۸۸، مقادیر ۰.۵ و بیشتر را توصیه کرده است، که تمامی مقادیر در این پژوهش بالاتر از ۰.۵ گزارش شده‌اند که بدین معنی بوده است که هر نشانگر فقط سازه‌ی خود را اندازه‌گیری می‌کند و ترکیب آنها به گونه‌ای است که تمام سازه‌ها به خوبی از یکدیگر تفکیک شده‌اند. در جدول زیر روایی و پایایی بیان شده‌اند که همگی بر مناسب بودن مقدار مناسب برای پژوهش دلالت کرده‌اند.

جدول ۲، ضریب پایایی ترکیبی و روایی همگرا

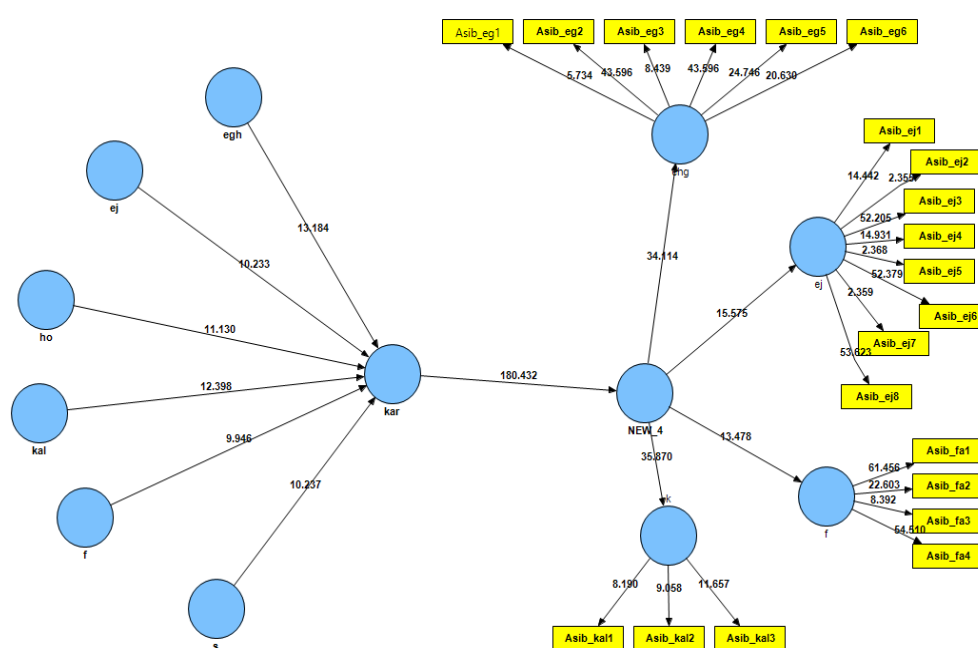
کاهش آسیب	شناسه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE مقدار واریانس
اقتصادی	Asib_eg	0.86	0.90	0.71
اجتماعی	Asib_ej	0.92	0.93	0.72
فرهنگی	Asib_fa	0.86	0.91	0.71
کالبدی	Asib_kal	0.94	0.95	0.76

جدول ۳، شناسه و متغیرهای استفاده شده در محیط

کارآفرینی شهری		کاهش آسیب شهری		
مولفه	شناسه	کاهش آسیب	شناسه	شاخص
اقتصادی	Egh	اقتصادی	Asib_eg	Asib_eg1 (بدمسکنی)، Asib_eg2 (شاغل کاذب)، Asib_eg3 (تکدی)، Asib_eg4 (بیکاری)، Asib_eg5 (مهاجرت)، Asib_eg6 (فقر)
اجتماعی	Ej	اجتماعی	Asib_ej	Asib_ej1 (کودکان خیابانی)، Asib_ej2 (سرقت)، Asib_ej3 (حاشیه نشینی)، Asib_ej4 (وندالیسم)، Asib_ej5 (قتل)، Asib_ej6 (خشونت)، Asib_ej7 (مزاحمت)، Asib_ej8 (اعتیاد)
حکمروایی	Ho	فرهنگی	Asib_fa	Asib_fa1 (قومیت گرایی)، Asib_fa2 (بدحجابی)، Asib_fa3 (مدگرایی)، Asib_fa4 (تعارض فرهنگی)
کالبدی	Kal	کالبدی	Asib_kal	Asib_kal1 (ترافیک)، Asib_kal2 (آلودگی)، Asib_kal3 (زیست محیطی)
فرهنگی	F			
سیاسی	S			

مدل سازنده

در نرم‌افزار SMART-PLS ارزش t بیانگر معنی دار بودن اثر متغیرها بر هم است، به طوری که اگر مقدار t بیشتر از ۱,۹۶ باشد در سطح ۰,۰۵ درصد معنی دار می‌باشد و اگر بیشتر از ۲,۵۸ باشد در سطح ۰,۰۱ درصد معنادار است و دارای اثرگذاری مثبت و اگر بین ۱,۹۶ تا -۱,۹۶ باشد، اثر معنی‌داری وجود ندارد و اگر کوچکتر از -۱,۹۶ باشد، بیانگر معنی‌داری بودن منفی است. مقادیر T محاسبه شده برای مولفه‌های تحقیق مقدار بسیار بزرگ را نشان می‌دهند که نشانگر معنی‌داری در سطح 0.01 می‌باشد. در مدل سازنده اجرا شده ۶ مؤلفه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی، سیاسی و حکمروایی بر کارآفرینی اثرگذاری را نشان داده‌اند، که سطح معنی‌داری براساس یافته‌ها در سطح ایده‌ال و مطلوب بوده است و در همه مولفه‌ها و شاخص‌ها سطح معنی‌داری بیش از ۱,۹۶ داشته‌اند. همچنین باید عنوان داشت که سطح معنی‌داری محاسبه شده برای مدل انعکاسی نیز در سطح ایده‌ال و مناسب و بیش از ۱,۹۶ بوده است، بنابراین اثرگذاری کارآفرینی شهری بر کاهش آسیب‌های شهری در سطح معنی‌داری بوده است.

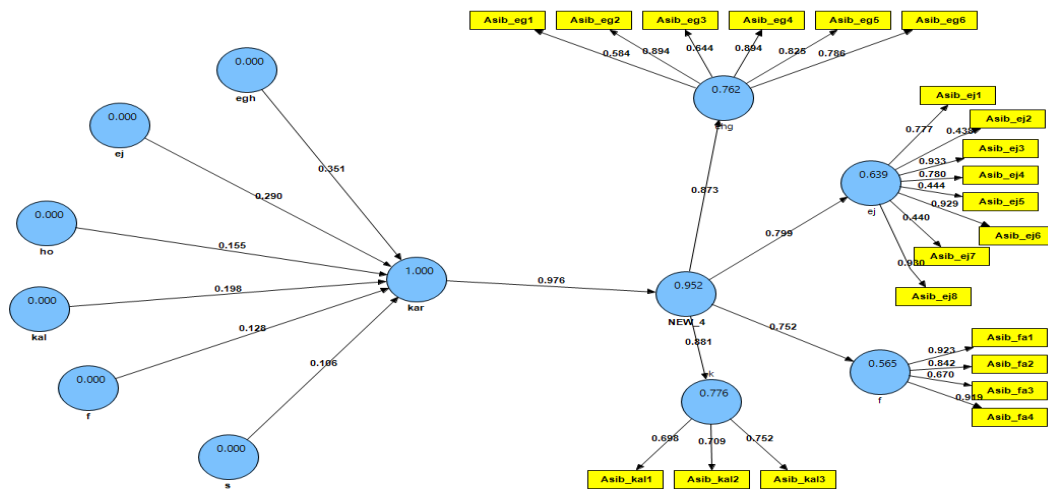

شکل ۱، سطح معنی‌داری کارآفرینی شهری بر کاهش آسیب‌های شهری

عملکرد مولفه‌ها

بارهای عامل بیانگر جایگاه شاخص‌ها در سنجش متغیر می‌باشد. مقدار ایده‌ال آن بالاتر از ۴۰ درصد است. در صورتی که مقدار آن کمتر از ۴۰ درصد گزارش شود باید در ارزیابی آن تجدید نظر شود. ارزیابی بارهای عاملی تحقیق حاضر نشان‌دهنده بارهای عامل بیشتر از ۴۰ درصد برای همه شاخص‌ها بوده است. همچنین ضرایب مسیر مولفه‌ها بیشتر ۷۰٪ بوده است که نشان‌دهند رابطه قوی مولفه‌ها با یکدیگر است.

در تحقیق حاضر بیشترین بارعاملی برای مولفه‌های مربوط به مولفه کالبدی با مقدار ۷۷ درصد و شدت ۰,۸۸ درصد، در مرتبه بعدی مولفه اقتصادی با ۷۶ درصد و شدت ۰,۸۳ درصد بوده است. در سطح شاخص‌ها نیز بیشترین مقدار مربوط به کاهش اعتیاد، حاشیه نشینی، کاهش تعارض فرهنگی، کاهش بیکاری، کاهش شغل‌های کاذب بوده است.

شکل ۲، بارهای عاملی کارآفرینی شهری بر کاهش آسیب های شهر تهران

برازش مدل

در مدل معادلات ساختاری بعد از بررسی و تأیید سطح معنی داری متغیرها لازم است کیفیت مدل درونی یا ساختاری ارزیابی شود. کیفیت مدل ساختاری به معنای آن است که آیا متغیرهای مستقل (برونزا) توانایی پیش بینی متغیرهای وابسته (درونزا) را دارند یا خیر؟ در این ارتباط از شاخص اعتبار اشتراک واریانس تبیین شده (R^2)، توان پیش بینی مدل (Q^2)، قدرت مدل ساختاری (GOF) استفاده شده است. در همین ارتباط R^2 و G^2 بیانگر برازش ساختاری و GOF برازش کلی مدل می باشد.

جدول ۴، برازش مدل

شناسه	R	Q	gof
EGH	0.76	0.45	0.519218
EJ	0.64	0.34	
F	0.56	0.39	
K	0.77	0.4	

یافته‌ها نشان داده‌اند که متغیر مستقل قدرت تبیین متغیر وابسته را در سطح مناسب داشته است، به طوری که هرچه مقدار $R(2)$ بدست آمده از ۰.۳۵ درصد بیشتر باشد، قدرت تبیین متغیر مستقل بیشتر است، همانطور که مشاهده می شود مقدار محاسبه شده برای متغیرهای تحقیق حاضر مطلوب بوده و کمترین مقدار محاسبه شده ۰.۵۶ برای شناسه f (کاهش آسیب فرهنگی) بوده است. همچنین نتایج حاصل از $Q(2)$ نشان داده است که متغیر مستقل در سطح مناسب متغیر وابسته را تبیین کرده است، به طوری که مقادیر بالای ۰.۱۵ درصد نمودار وضعیت مناسب تبیین می باشد، در حالی که در تحقیق حاضر کمترین مقدار محاسبه شده مربوط به شناسه zj (کاهش آسیب اجتماعی) با مقدار ۰.۳۴ درصد بوده است، بنابراین باید عنوان داشت که متغیر مستقل در سطح ایده آل و مناسبی متغیرهای وابسته را تبیین کرده است. در نهایت برازش کلی مدل در چارچوب GOF قرار داشته است، همچنان که عنوان شد، مقدار ایده‌آل برای برازش کلی مقادیر بیش از ۰.۳۵ درصد می باشد، بنابراین براساس نتایج حاصل از براش کلی مقدار برازش محاسبه شده در سطح ۰.۵۲ درصد مقدار خیلی مناسبی را نشان داده‌اند.

۵. بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش تبیین ابعاد و مؤلفه های سیاست و توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران در کاهش آسیب های اجتماعی شهر تهران به منظور تدوین الگوی جامع کارآفرینی شهری در راستای کاهش آسیب های اجتماعی است. از نتایج و یافته هایی که با روش تحلیل مضمون (تحلیل داده های برآمده از مصاحبه با مشارکت کنندگان)، کارآفرینان موفق شهری و صاحب نظران کارآفرینی؛ و بررسی منابع و متون و تحقیقات پیشین به شیوه همسوسازی (بدست آمد برای دستیابی به پاسخ سئوالات به منظور شناسایی ابعاد، ملاک ها و نشانگرهای «طراحی تدوین الگوی جامع کارآفرینی شهری» استفاده گردید و نشان داد که چارچوب مذکور متشکل شش بعد: عوامل اجتماعی، سیاست و قوانین، اقتصاد شهری، حکمروایی خوب شهری، عوامل فرهنگی شهری و عوامل کالبدی شهری است. ابعادی که ستون های اصلی این پژوهش هستند شاخص هایی را در بر می گیرند و همانند بازوانی قدرتمند برای مدیران و سیاستگذاران امور شهری می باشند. شهر تهران با دارا بودن این سیاست ها در فرایند توسعه کارآفرینی، علاوه بر کاهش آسیب های اجتماعی، کارآفرینان شایسته ای را در بستر اجتماعی شهر تهران پرورش خواهند داد.

این ابعاد کلی یا عوامل اصلی و کلیدی می توانند به عنوان چارچوبی مفهومی برای تدوین الگوی جامع کارآفرینی شهری در بستر شهر تهران در نظر گرفته شوند، زیرا این ابعاد بیشترین توجه و تاکید را در بین عناصر و عوامل و شاخص های مطرح شده از سوی مشارکت کنندگان پژوهش و پیشینه تحقیقات و چارچوب های ارائه شده در حوزه سیاست و توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران برای شکل دادن چارچوب مذکور به خود اختصاص داده اند. بدین منظور، داده های حاصل از مصاحبه با مشارکت کنندگان، چارچوب ها، مطالعات و تحقیقات پیشین در خصوص عوامل اصلی شناسایی شده مورد بررسی قرار گرفت و عمده ترین جنبه ها و ویژگی های هر بعد استخراج گردید و تحت عنوان ملاک های مربوط به آن بعد در نظر گرفته شد. که به تعدادی از آن ها اشاره می شود ۱- برگزاری دوره های توانمند سازی شهروندان با رویکرد کارآفرینی شهری ۲- انعطاف پذیری سیستم مالیاتی ۳- امنیت عمومی ۴- توسعه شرکت های دانش بنیان و ...

لازم به ذکر است که چارچوب طراحی شده در این پژوهش در قسمت بررسی متون از مطالعات و نتایج تحقیقات لیو و همکاران (۲۰۱۹)؛ دلیو و همکاران (۲۰۲۰)؛ بابایی هزه جان، پیران نژاد، خداپناه و لاجوردی (۱۳۹۸)؛ فدایی و علی بیگی (۱۳۹۰) بهره گرفته است.

با توجه به شرایط حاضر در جامعه شهری تهران، یکی از نیازهای ضروری جامعه شهری تهران امروز، تدوین چارچوبی مناسب برای سیاست گذاری و توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران در راستای اقدامات نوآورانه و کارآفرینانه در قالب شش معیار (عوامل اجتماعی، سیاست و قوانین، اقتصاد شهری، حکمروایی خوب شهری، عوامل فرهنگی شهری و عوامل کالبدی شهری) می باشد. چرا که این امر موجب نظامند نمودن تدوین سیاست و خط مش گذاری های کارآفرینانه شهری، امکان توسعه، ارزیابی عملکرد توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران و نقش آن بر کاهش آسیب های اجتماعی بر اساس فعالیت های نو و کارآفرینانه می گردد. از سوی دیگر، نقش هر کدام از این ابعاد و مؤلفه های مرتبط بر کاهش آسیب های اجتماعی معنادار نشان می دهد.

با توجه به مضامین سازمان دهنده ی کاوش شده در این پژوهش سیاست توسعه کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران به مجموعه ی مهارت ها و توانمندی ها در عرصه ی عملی اجرای کارآفرینی در قالب نوآوری و ایجاد کسب و کارهای شهری که در محیط کار بروز و نمود پیدا می کند، اطلاق می گردد. طبق یافته های بدست آمده برخی از این مهارت ها که در این پژوهش تحت عنوان الگوی جامع سیاست و توسعه کارآفرینی شهری دسته بندی شده است از بعد عوامل اجتماعی شهری که بر شایستگی های شناختی یا دانستنی های جامعه شهری دلالت دارد که جنبه اکتسابی دارد. عبارتند از: توسعه آموزش، تسهیل راه های ارتباطی مردم با کارآفرینان، افزایش فعالیت های گروهی، بهبود شبکه های اجتماعی مجازی، امنیت عمومی، نظارت عمومی در جامعه، توانمندسازی اقشار آسیب پذیر، کاهش وابستگی فرزندان به خانواده است.

بعد دیگر این پژوهش سیاست و قوانین است طبق یافته های بدست آمده بخشی که از آن تحت عنوان یاد می شود. این بعد دامنه گسترده ای از سیاستگذاری ها از جمله انعطاف سیستم های مالیاتی، تشریح و تسهیل فرایند اعطای مجوز کسب و کار، تکریم و تشویق و قدردانی از کارآفرینان، ارتباط و تعامل شهروندان با کارآفرینان را شامل می شود.

یکی دیگر از این سیاست ها و فرایند توسعه کارآفرینی، توجه به اقتصاد شهری است حمایت از صنایع خلاق، توسعه شرکت های دانش بنیان، بهره وری واحدهای تولیدی و خدماتی، تقویت نقش و برند شهری، ایجاد و توسعه بارهای محلی، افزایش رقابت بین شهری، حذف واردات بی رویه کارلایهای خارجی، عرضه تولیدات کارآفرینان به سازمان ها، توسعه صنعت گردشگری، حذف کسب و کارهای کاذب و سوداگرانه، تعریف مشاغل نوین و باز تعریف مشاغل موجود شهری، حمایت از کارگاه های تولیدی که با هدف به اشتراک گذاری دانش و به روز نگه داشتن آن، در ایجاد فرصت های بیشتر و بهتر برای کارآفرینی با تاکید بر همکاری و مهارت های شبکه سازی و ارتباطی، مدیریت پروژه، تصمیم گیری و مهارت های فنی و برنامه های کارآفرینی شهری مبتنی بر جامعه می باشد. طبق یافته های بدست آمده برخی از این مؤلفه ها که اشاره شد، در این پژوهش تحت عنوان توجه به اقتصاد شهری دسته بندی شده است.

آخرین ابعاد این پژوهش، حکمروایی خوب شهری، عوامل فرهنگی شهری و فضای کالبدی شهری است که مؤلفه های آن بر کارآفرینی شهری به عنوان الگوی جامع کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران به منظور کاهش آسیب های اجتماعی در اجرای بهتر نقش خویش اثرگذار است. طبق یافته های بدست آمده، عمده ترین شاخص هایی که در این پژوهش تحت عنوان ابعاد یاد شده، دسته بندی شده اند. عبارتند از کوچک سازی نهادهای اداری، کاهش بوروکراسی، افزایش ظرفیت پاسخگویی، افزایش نظارت در راستای مبارزه با فساد و رانت، شفاف سازی اطلاعات ادارات و سازمان ها، توسعه تخصص گرایی در امور شهری؛ افزایش هماهنگی بین سازمانی، کاهش روحیه قناعت پیشگی، کاهش فرهنگ محافظه کاری در بین شهروندان، تقویت باورها، ارزش ها و اعتقادات مذهبی، کاهش تعصبات فرهنگی و اجتماعی، تقویت حس تعلق به محلات، برگزاری تورهای کارآفرینی، ایجاد اتاق فکر برای افراد خلاق؛ ادغام کاربری های اراضی، طراحی خلاقانه المان ها و فضاهای شهری، احداث واحدهای صنعتی در اطراف شهرها، بازآفرینی بافت های فرسوده شهری، توسعه و طراحی مکان های عمومی و توسعه زیرساختهای کالبدی شهری می باشد.

با توجه آنچه ذکر گردید، یافته های این پژوهش به ما نشان می دهد که سیاست فرایند توسعه کارآفرینی شهری چگونه به نظر می آید به ما امکان می دهد تا پس از مشاهده پدیده ها او را بهتر بشناسیم. یاد بگیریم چگونه از افراد کارآفرین جامعه شهری و وضعیت موجود حمایت کنیم و زمینه شکوفایی افراد کارآفرین جدید را فراهم کنیم. بعد از بررسی های صورت گرفته در منابع و متون و مصاحبه ها، موردی که جایگاه آن کارآفرینی شهری شهر تهران کم رنگ است بحث کارآفرینی و درآمدزایی عموم جامعه شهری است. وقتی ما می توانیم بگوییم یک فرد، کارآفرین شهری است که راه خلاقیت و کارآفرین بودن در دنیای ناشناخته آینده را در خود نهادینه کرده باشد. به عبارت دیگر به قول یکی از مصاحبه شوندگان بایسته است ماهیگری را یاد افراد داد. همانطور که در تعالیم دینی اسلام به اهمیت کسب رزق و روزی حلال بسیار سفارش شده است، شهروند شایسته در جهان امروز هم فرد کارآفرین معرفی شده است.

این نکات نشان دهنده ضرورت کارآفرینی شهری برای مدیران و دست اندرکاران مدیریت شهری تهران در جهت شناخت، قابلیت های بالقوه و توسعه آنها در زمینه کارآفرینی را روشن می سازد، بنابراین لازم است، تغییرات کلی در روش کار مدیریت شهری از سنتی به سمت روش های عملی و تجربی ایجاد شود و مدیران کلان شهر تهران مدیریت خود را از حالت یکنواخت و خودمحوری خارج کنند تا بتوانند به پرورش افراد کارآفرین دست یابند. بنابراین این نوع کارآفرینی، زمانی تأثیرگذار خواهد بود که توجه به موضوع زیر بنایی آن از عموم مردم (اقتشار آسیب پذیر تا افراد برخوردار) آغاز و دگرگونی اساسی در نظام کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران ایجاد شود که بدون توجه به این موارد کارآفرینی در سطح جامعه به صورت عمومی تحقق نخواهد یافت، نقش مدیران و سیاست گذاران در این زمینه بسیار حائز اهمیت است، چرا که برای توسعه کارآفرینی در یک کشور

این مدیران هستند که باید فعالیتها و روشهای آموزشی جدید(دانش بنیان) را به کارگیرند که باعث رشد و پرورش ذهنیت کارآفرینی در فراگیران شود.

بر اساس نتایج به دست آمده به دست اندرکاران و ذی نفعان این حوزه پیشنهاد می شود که با مدنظر قراردادن این عوامل و کنترل مداوم شاخص های آن در نظام کارآفرینی شهری در بستر اجتماعی شهر تهران عوامل کلیدی و مؤثر در کارآفرینی شهری را تشخیص داده، با استفاده از آن عوامل، موجبات اثربخشی و کارایی بیشتر مدیریت شهری را در کاهش آسیب های اجتماعی فراهم آورند و از این راه، هر چه بیشتر از توانمندی های بالقوه افراد متخصص در ارائه خدمات به افراد جامعه استفاده کنند و باعث افزایش عملکرد آن ها شوند.

۶. منابع

- اقبال مقدم، تانیا، محمد کاظمی، رضا، و ذبیحی، حسین. (۱۴۰۱). طراحی مدل برندسازی شهری مبتنی بر کارآفرینی دیجیتال در صنایع خلاق. *اقتصاد و برنامه ریزی شهری*، ۴(۱)، ۶-۱۷. doi: 10.22034/uep.2023.378189.131617
- بابایی هزه جان، مجتبی، پیران نژاد، علی، خداپناه، بهمن، و صادقی، جواد. (۱۳۹۶). مولفه های تحقق حکمرانی کارآفرینانه شهری. *فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی*، ۱۰(۴)، ۵۳۵-۵۳۳. doi: 10.22059/jed.2018.247862.652434553
- پورداریانی، احمد. (۱۳۹۱). کارآفرینی؛ تعاریف، نظریات و الگوها، چاپ سوم، تهران: انتشارات جاجرم.
- داوری، علی؛ رمضان پور نرگسی، ق؛ افراسیابی، ر و داوری، ا. (۱۳۹۷). تأثیر سیاستهای کارآفرینی و محیط کسب و کار بر توسعه کارآفرینی، *فصلنامه توسعه کارآفرینی*، ۱۱(۲)، ۳۳۱-۳۳۹.
- رستمعلی زاده، ولی اله و جمعه زاده، پروین. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت زنان کارآفرین شهر تهران، *فصلنامه علمی و پژوهشی توسعه اجتماعی*، ۱۲(۲)، ۱۷۲-۱۴۷.
- شکوهی، جواد؛ رئیسی شهروی، حفصه و یعقوبی، نورمحمد. (۱۳۹۷). شناسایی و اولویت بندی استراتژیهای توسعه ی کارآفرینی اجتماعی در حوزه ی زنان سرپرست خانوار (مورد مطالعه: استان سیستان و بلوچستان)، *فصلنامه زن و جامعه*، ۹(۳۵)، ۲۴۵-۲۷۰.
- شهامت نژاد، مینا؛ ضیاء، باباک؛ اشرفی، مجید و آزما، فریدون. (۱۳۹۹). مفهوم پردازی در کارآفرینی شهری با رویکرد نظریه داده بنیاد (رویش و نظریه ها)، *نشریه علمی و پژوهشی مدیریت فردا*، ۱۹(۶۳)، ۱۴۲-۱۲۳.
- عباسی نژاد، حسین؛ رضائی، هادی و صادقی، مینا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین بیکاری و جرم در ایران، رهیافت داده های تلفیقی بین استانی، *فصلنامه پژوهش ها و سیاست های اقتصادی*، ۲۰(۶۴).
- کنعانی، مهدی؛ جوانمردی، شهاب و اسدزمانه، کاوه. (۱۳۸۵). تبیین مدل اجرایی مرک رشد کارآفرینان در شهر تهران، *مجموعه مقالات دومین همایش بین المللی پارکها و مراکز رشد علم و فناوری ایران*.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). نتایج تفصیلی آمارگیری نیروی کار، تهران سازمان برنامه و بودجه کشور.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). نتایج تفصیلی آمارگیری، مرکز آمار ایران.
- نجفی کانی، علی اکبر؛ حسام، مهدی و آشور، حدیثه. (۱۳۹۴). سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان)، *فصلنامه اقتصاد، فضا و توسعه روستایی*، ۴(۱)، ۵۶-۳۷.

Akrami Arani, H., Zaefarian, R., & Padash, H. (2023). Development of rural entrepreneurship based on social businesses by using the capacities of the social insurance fund of farmers, villagers and nomads of the country. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Research*, 2(2), 21-35. doi: 10.22034/eir.2023.181634 (In Persian)

Davis, D. & Dingel, J. (2019). A Spatial Knowledge Economy, *American Economic Review*, 109(1).

- Jones, S. (2007). Supporting Urban Entrepreneurs: Law, Policy and the Role of Lawyers in Small Business Development. *Western New England Law Review*.
- Jamali, Behruz. Mohammadkazemi, Reza. Yadollahi farsi, Jahangir. Mobini, Ali (2018). "The Study on the Theories' Gap of Technological Entrepreneurship Opportunities Emergence". *Journal of International Business Research*. 11(2),79-88.
- Kuratko Donald, F . (2016). entrepreneurship: theory, process and practice, tenth edition, Indiana, cengage learning.
- lewis, A. (2003). Non government organizational tool assessment social entrepreneurship. University of Wisconsin extension.
- Martí, Pablo., García-Mayor, Carcia., Serrano-Estrada, Leticia. (2019), Identifying opportunity places for urban regeneration through LBSNs, *Cities*, Vo 90, pp191-206.
- Peyman Pournasr Khakbaz. Mohammadkazemi, Reza. (2011). "Identifying Effective Organizational Factors on Corporate Entrepreneurship in Tehran Municipality's Department of Urban Services". *Information Management and Business Review*. 3(6),328-335.
- Thompson, D. (2012). L9CS: An Innovative Choice for Urban Entrepreneurs and Urban Revitalization, *American University Business Law Review*.
- Shabanpour, Z., & Kia Kojouri, K. (2023). The Role of Innovation, External Openness and Open Innovation Management on the Innovative Performance of Small and Medium Businesses. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Research*, 2(2), 37-49. (In Persian)
- Thompson, j., alvy, G., & lees. A (2000). Social entrepreneurship – a new look at the people and the potential. *Management decision*, 38, 328-338.
- Thompson john L., (2002). "the world of social entrepreneur", *the international journal of public sector management*, 15(5),412-431.
- Sharifi, A. (2020). Urban resilience assessment: mapping knowledge structure and trends, *Sustainability*, 12(15),1-18.
- Yadollahi Farsi, Jahangiri. Azizi, Maryam. Mohammadkazemi, Reza. Ziya, Babak. (2019). Identifying factors of fitness between business model and entrepreneurial opportunity for effective opportunity exploitation, *NAVUS-Journal of Management and Technology*, Volume 9,2019. 2237-4558
- UN-HABITAT. (2011). *The Economic Role of Cities Nairobi*: UN-HABITAT.
- United-Nations. (2014). *World Urbanization Prospects*, New York, United Nations.
- Williams, N, Huggins, R, & P. Thompson, P. (2018). Entrepreneurship and Social Capital: Examining the Association in Deprived Urban Neighbourhoods, *International Journal of Urban and Regional Research*.